

Klavertaandeel in gras stijgt bij Bioveem deelnemers

Teun Kraak

Goed graslandbeheer en het streven naar een goede grasmat is voor veel Bioveem deelnemers belangrijk. Voldoende klaver en goede grassen zijn belangrijk, zowel voor hoeveelheid als voor kwaliteit van het geproduceerde voer. Voor natuur- en landschapsbeheer zijn daarentegen minder gewenste soorten en een gevarieerde grasmat gewenst.

Naast het weer beïnvloeden ook de vochttoestand, grondsoort en bodemvruchtbaarheid, gebruik en leeftijd de samenstelling van de grasmat. Regelmatig wateroverlast bevordert vochtminnende soorten als geknikte vossestaart en ruw beemdgras. Bij vochttekort zullen soorten als bijv. kroopaar en veldbeemdgras opkomen. Engels raaigras zal bij een beperkte bemesting op vruchtbare grond langer standhouden dan op armere gronden. Regelmatig weiden leidt tot een dichtere grasmat met minder kans op vestiging van (on)kruiden. Oud grasland heeft zich aangepast aan de groeiomstandigheden en zal daardoor vaak een andere soortensamenstelling vertonen dan jong grasland.

Vanwege minder "stuurmogelijkheden" zal op biologische bedrijven de grasmat nog sterker afhankelijk zijn van de omstandigheden dan bij gangbare landbouw. Soms komt dan ook de "geschiedenis" van de grond na omschakeling weer

Doel Bioveem

Het project Biologische Veehouderij en Management (Bioveem) beoogt een verdere ontwikkeling van duurzame biologische melkveehouderij, zowel in economisch als in ecologisch opzicht. 10 veehouders uit 8 provincies, onderzoek en voorlichting brengen hun kennis en ervaring samen, ieder vanuit zijn specifieke achtergrond. Het project heeft een duidelijke samenhang met het biologische proefbedrijf Aver Heino.

duidelijker naar voren. Zo wordt op bedrijven, die in het kader van her- of ruilverkaveling in de vroegere hooilanden gebouwd zijn, vaak grote vossestaart aangetroffen en vinden we naast geknikte vossestaart vaak mannagrass als vochtindicator. Naast grassen en klaver bevat de grasmat vaak verschillende kruiden. Soorten zoals ridderzuring zijn ongewenst. Andere soorten, bijv. paardebloem, worden meer getolereerd. Gewenste kruiden worden incidenteel wel ingezaaid (smalbladige weegbree, gewoon duizendblad).

Veranderingen grasmat

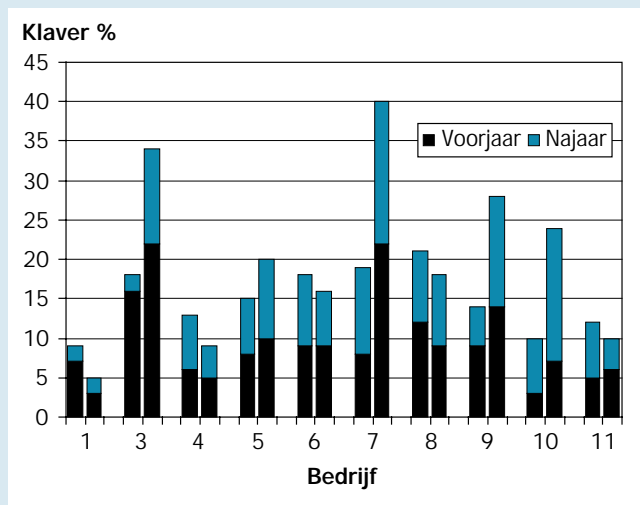
Vanaf de start van Bioveem is jaarlijks per bedrijf de samenstelling van de grasmat geschat in het voorjaar. Klaver is in augustus nogmaals (tabel 1 en figuur 1) geschat. Bij de beoordeling per bedrijf moet wel rekening gehouden worden

Tabel 1 Geschat aandeel goede, matige en slechte grassen en kruiden per bedrijf in 2000 (tussen haakjes % bij start van Bioveem in 1998 (maar voor bedrijf 6, 8 en 9 1997, en voor 10 en 11 1999). Voor klavergehalten zie figuur 1.

Bedrijfscode*	Goed	Matig	Slecht	Kruiden
1 / 98 / Veen	25 (26)	42 (44)	16 (11)	14 (12)
3 / 93 / Zand	46 (52)	18 (17)	6 (5)	13 (10)
4 / 90 / Kleiveen	26 (26)	31 (39)	15 (12)	22 (17)
5 / 94 / Kleiveen	17 (20)	51 (55)	12 (8)	12 (9)
6 / 94 / Zand	45 (34)	22 (34)	13 (13)	11 (13)
7 / 98 / Klei	38 (43)	23 (33)	8 (10)	10 (8)
9 / 89 / Zand	51 (40)	15 (32)	7 (6)	13 (16)
8 / 94 / Zand	44 (43)	27 (25)	4 (4)	17 (17)
10 / 99 / Zand	69 (72)	5 (3)	14 (17)	6 (4)
11 / 89 / Zand	28 (26)	40 (40)	11 (13)	17 (17)

* Naast de bedrijfscode zijn ook omschakeljaar en grondsoort vermeld.

Figuur 1 Klavergehalte per bedrijf in 1998 (10 en 11 in 1999; eerste kolom) en in 2000 (tweede kolom)

met de aanwezigheid van beheersgrasland (resp. 25, 25, 15 en 15 % van de geschatte oppervlakte op bedrijf 4, 7, 8 en 11). Het klavergehalte is op enkele percelen met ontbrekende voor of najaarsschatting gecorrigeerd op basis van de seizoensontwikkeling per bedrijf (vooral bedrijf 4 najaar 2000). De grasmat is vooral bij bedrijven op zand en klei (duidelijk) veranderd, mede vanwege doorzaai of herinzaai (bedrijven 3, 6, 7, 9, 10; start van 6 en 9 in 1997, 10 en 11 in 1999). Onderzaai van gras/klaver onder Triticale of een ander graan wordt op sommige zandbedrijven met succes toegepast. Bij andere bedrijven is klaver na oogsten van Triticale langs de randen wel flink ontwikkeld, maar in het perceel veel minder.

Met de handleiding voor beoordeling van vegetatie werden de percelen jaarlijks beoordeeld op het aantal grassen en kruiden

Op bedrijf 7 hebben sommige percelen nu te veel klaver. Getracht wordt door te kiezen voor andere klaverrassen en een aangepast beheer deze explosieve groei te voorkomen. Op bedrijf 6 heeft doorzaaien weinig effect gehad op klaver. Herinzaai was evenals op bedrijf 9 wel succesvol. Bij de overige bedrijven is gedurende de onderzoekstijd minder veranderd. Op bedrijf 1 met veengrond en een lage pH is inzaai moeilijker. Men moet vaak genoeg nemen met een grasmat met meer ruw beemdgras en minder klaver. Ruw beemdgras levert in het voorjaar voldoende gras, maar laat het bij een droge periode in de zomer afweten. Ook de verteerbaarheid is lager dan van Engels raaigras. Op droogtegevoelige gronden zonder beregenen, kiezen enkele bedrijven incidenteel voor een combinatie van kropbaar en klaver. De kwaliteit blijft achter bij een mengsel van raaigras en klaver, maar men is zekerder van een goede opbrengst. Bij de slechte grassen gaat het vooral om soorten als vossestaart, mannagrass en straatgras.

Klaverontwikkeling en omstandigheden

Zuurgraad, kalitoestand en organische stof hebben (naar verwacht) invloed op klaver. De pH en organische stof spelen vooral op veenbedrijven een rol. De kalitoestand is meestal voldoende of hoger, en lijkt daarom hier nu niet van groot belang, mogelijk afgezien van maaipercelen die te weinig kali krijgen. Naast deze factoren en graslandverbetering zijn er ongetwijfeld nog andere aspecten die een rol spelen bij het voorkomen van klaver. De natte zomer van 1998 heeft de klaverontwikkeling soms negatief beïnvloed.

Mogelijkheden

Bij biologische bedrijfsvoering is het moeilijker om een algemene uitspraak te doen over de mogelijkheden voor een goede grasmat. Door het wegvallen van de alles overheersende hoge cultuurdruk, komt de diversiteit tussen bedrijven en percelen duidelijker naar voren dan bij gangbare bedrijven. Vooral bodemverschillen worden duidelijk. Zo is op veen herinzaai moeilijker (verlies draagkracht), terwijl ook pH, stikstofrijkdom en botanische samenstelling de klaverontwikkeling remmen. Op goede klei en zandgrond met een geschikte pH en vochthuishouding geeft herinzaai vaak een grasmat met veel goede grassen en voldoende klaver. Soms resulteert herinzaai met gras/klaver zelfs in een te overvloedige klavergroei. Onder natte omstandigheden zullen soorten als ruwbeemd een behoorlijke plaats blijven innemen en ook bij herinzaai bijv. Engels raaigras verdringen. Regelmatig bij- of doorzaaien onder daarvoor gunstige omstandigheden kan de hoeveelheid klaver en Engels raaigras misschien op een iets hoger peil brengen. Bij herinzaai moet eerst een goede vochthuishouding gecreëerd worden. Het nastreven van zowel een goede grasmat als nattere omstandigheden met betere kansen voor natuurontwikkeling lijkt op hetzelfde perceel moeilijker te combineren, afgezien van randenbeheer. Op elk bedrijf en zelfs perceel zal gezocht moeten worden naar een optimale aanpak die past bij de bedrijfsomstandigheden.